

Posudek oponenta na diplomovou práci

Název práce: Demografické stárnutí dle standardních a alternativních ukazatelů ve vybraných státech Evropy a jejich regionální diferenciaci na úrovni NUTS 2

Autorka: Bc. Michaela Klapková

Rozsah: 65 číslovaných stran textu a +17 stran grafických příloh

Aktuálnost tématu: Téma je vysoce aktuální zejména s ohledem na probíhající odbornou, politickou i širokou veřejnou diskuzi otázek spojených s reformou našeho penzijního systému a jmenovitě pak především s budoucím nastavením a případným posunem hranice důchodového věku.

Hodnocení

Vymezení problému a cíle práce:

Vymezení studovaného problému je jednoznačné – prezentace standardních i relativně nových metod měření stáří populací a jejich aplikace při studiu stárnutí, jeho vývoje ve třech vybraných zemích vč. České republiky a regionální diferenciaci na větší části území Evropy jako celku a ve vybraných, územně souvislých uskupeních evropských zemí. Cíle práce jsou formulovány na různé úrovni srozumitelnosti. Jedním z hlavních bezpochyby bylo „poukázat na skutečnost, že použití standardních ukazatelů a jejich porovnání v čase může být v mnohých případech problematické z důvodu signifikantních změn obzvláště na poli úmrtnosti a zdraví populace“ – s. 11) a přispět tak pozitivnějšímu vnímání procesu stárnutí prostřednictvím alternativního měření věkové struktury (tamtéž). S ohledem na to, že se jedná o odbornou práci, nemělo by však autorce jít o pozitivní, ani negativní, ale pouze a jen o objektivní vnímání jakéhokoliv jevu. Za implicitní součást vymezení cílů práce lze považovat také snahu o formulaci hypotéz, za nimiž však bohužel nestojí z hlediska racionality výzkumu poměrně důležitá formulace výzkumných otázek, ani neméně důležité zdůvodnění výchozích hypotéz.

Struktura práce:

Struktura jádra práce je logická a nemám k ní žádné výhrady. Domnívám se ale, že by celé práci jen prospělo, kdyby její autorka formulaci hypotéz doplnila o pregnantní formulaci cílů práce, výzkumných otázek vedoucích k jejich naplnění a alespoň stručné teoretické nebo empirické zdůvodnění předpokladů založených do výchozích hypotéz, vyňala celý tento blok z úvodu a předřadila mu diskuzi s literaturou obsahující v podání diplomantky také základní teoretická východiska celé práce.

Zpracování tématu:

Zpracování vybraných témat předložené práce je kvalitní. Autorka práce velmi dobře až výborně zpracovala zejména část věnovanou relevantní literatuře k dané problematice (a nepřímo také teoretickým východiskům) a v zásadě i část metodologickou. Za vynikající považuji například její diskuzi věkových limitů stáří. Více pozornosti by si však určitě zasloužily datové zdroje, použitá data a komentář k nim.

Empirická část práce se omezuje na kvalitní, nicméně vesměs jen pouhý popis rozdílů mezi hodnotami srovnatelných ukazatelů demografického stáří, ať již ve věcné, časové nebo územní rovině či rovinách. Snaha o vysvětlení zjištěných rozdílů či podobností je nesystematická a na mnoha místech toto vysvětlení nebo alespoň pokus o něj zcela chybí. Ani podaná vysvětlení však nelze v řadě případů považovat za dostatečná či dostatečně přesná. Realita je často prezentována příliš zjednodušeně. V několika případech například diplomantka zapomíná na potenciální vliv nepravidelností příslušné části věkové struktury na sledované hodnoty (např. str. 52, první odstavec). V této souvislosti prosím o opakovaného vysvětlení tvrzení z posledního odstavce na str. 54, že „... demografické stárnutí má rozdílný průběh ... nejen v návaznosti na demografické a

geodemografické procesy, ale i na jejich širší podmíněnosti, jako je například socioekonomický vývoj, rozvoj oblasti veřejného zdravotnictví či rodinná politika.“ Na některých místech pak uvádí samozřejmé skutečnosti vyplývající z podstaty věci. Jako příklad může posloužit tvrzení na str. 56 nahoře, kde autorka tvrdí, že „Růst tohoto podílu (pozn. opon.: podíl osob se zbývajících nadějí dožití 15 a méně let) zaznamenalo pouze Německo, avšak i tak jsou hodnoty podílu starších osob v populaci dle perspektivního hlediska významně nižší než v případě pevně dané hranice 65 let“. Je totiž zcela zřejmé, že jestliže naděje dožití při dosažení věku 65 let je v dané populaci jako celku vyšší než 15 let, což je případ všech sledovaných zemí, potom formální vztah hodnot obou podílů nemůže ani jiný být. Také dokazování úsudkem (viz poslední dva řádky textu na straně 57) není korektním postupem odborné práce.

Na druhé straně je nezbytné vyzvednout popis rozdílů hodnot analogických ukazatelů, klasických a prospektivních, stejně jako popis regionální diferenciací hodnot jednotlivých ukazatelů stáří populace, který je sám o sobě velmi zajímavý a originální. Provedené rozsáhlé výpočty a jejich prezentaci lze považovat za originální počín a důležité východisko dalšího bádání v dané problémové oblasti.

Forma prezentace:

Z formálního hlediska odpovídá úprava práce zavedeným standardům. Text má dobrou úpravu a vyznačuje se kvalitním zpracováním grafických objektů, kartogramů, grafů a tabulek, včetně poznámek a komentářů k nim. Autorka přitom důsledně cituje literaturu a zdroje použitých dat. Jazyková úroveň práce je poměrně různorodá, překlepy nebo mluvnické chyby jsou ojedinělé, poměrně častým jevem však jsou nevhodně volená jednotlivá slova nebo formulační slabší pasáže textu. Příkladem nedostatků tohoto druhu je výraz „konstantnější v čase“ použitý na str. 31 nebo celá druhá věta v předposledním odstavci na straně 59: „V současné době se i v České republice jedná i o navýšení důchodového věku, avšak dle Binstock et al. (2012, s 42-43) je úroveň dávek v důchodu přímo spojena s nadějí dožití v Německu, Finsku a Portugalsku“ nebo

V rámci obhajoby si dovoluji diplomantku požádat o vysvětlení (a) proč se prospektivní ukazatele vycházející z průřezových a generačních tabulek významněji liší pouze ve výjimečných případech (s. 16 dole), a (b) jak mohou mezní věky uvedených skupin záviset na věkové distribuci populace v daném okamžiku (s. 19)?

Přínos práce:

Předloženou práci považuji přes zde uvedené i některé další nedostatky za potenciálně velmi přínosnou zejména s ohledem na aktuálnost zvoleného tématu a uvedenou kvalitu zpracování teoreticko-metodologické části práce. Je tak, dle mého názoru, i vhodným východiskem pro další studium dané problematiky.

Celkové hodnocení:

Předložená diplomová práce Bc. Michaely Klapkové „Demografické stárnutí dle standardních a alternativních ukazatelů ve vybraných státech Evropy a jejich regionální diferenciací na úrovni NUTS 2“ splňuje podstatné požadavky na diplomovou práci absolventa magisterského studijního oboru Demografie na PŘF UK v Praze a proto ji navrhuji **přijmout k obhajobě**.

V Praze dne 12. září 2015

RNDr. Tomáš Kučera, CSc., oponent